

Небезпечне балансування

Війна Росії проти України – головна тема на саміті НАТО у Вільнюсі. Чи може Київ приєднатися до альянсу, і якщо так, то яким чином?

Україна вже півтора року бореться проти незаконної агресії Москви та захищає міжнародний порядок, заснований на правилах. Вона сподівається, що в майбутньому цього робити більше не доведеться. Щоб це бажання здійснилося, Київ подав заявку на членство в НАТО, західному військовому альянсі, щоб бути включеним у систему взаємної оборони з такими великими гравцями світової безпеки, як США, Велика Британія, Франція та Німеччина.

Більшість членів НАТО зі східного флангу заявили, що «твердо підтримують рішення» про вступ України до НАТО. Інші члени Альянсу наразі красномовно мовчать, але постачання зброї Україні триває. «Зараз ми зосереджуємося на наданні негайної допомоги Україні в процесі захисту проти російської агресії», – зазначив генеральний секретар НАТО Єнс Столтенберг.

Але цього тижня лідерам 31 країни, що належать до НАТО, настав час відповісти на запит України та покласти край невизначеності під час зустрічі на саміті у Вільнюсі.

Зараз у НАТО є шанс твердо й остаточно довести свою підтримку членства України, нехай і в майбутньому, а також показати Росії, що вона програла, принаймні на політичній арені, і що НАТО готове захищати Україну «стільки, скільки буде потрібно». На запитання, як і коли Україна могла б зрештою стати членом Альянсу, відповісти важко.

Технічно 15 років тому Україна вже отримала обіцянку, що приєднається до Альянсу

Технічно 15 років тому Україна вже отримала обіцянку, що приєднається до Альянсу – у Бухаресті у 2008 році, коли інші союзники «погодилися, що [Україна] стане членом НАТО». Але відтоді мало що відбулося: спершу Україна вагалася між Заходом і Росією, а потім у 2014 році

почалася війна.

«Заслужене місце України – в НАТО», – заявив ще в травні генеральний секретар Альянсу Єнс Столтенберг. Щоб довести відданість Україні, країни-члени організували саміт Україна – НАТО, який, за їхніми словами, «підвищує» статус відносин Києва з Альянсом. Єдина інша країна, в якій є Рада, – це Росія.

Звичайно, цей новий бюрократичний формат матиме конкретні наслідки, оскільки у Києва з'явиться кращий доступ до робочих груп і розвідданих, а також буде право скликати обговорення, коли він вважатиме за необхідне. Але насправді Києву потрібно інше: конкретні гарантії, а не чергові обіцянки, що Україна приєднається до західного військового альянсу і матиме змогу скористатися статтею 5 про взаємну оборону.

*Насправді Києву
потрібні конкретні
гарантії, а не чергові
обіцянки*

«На саміті НАТО влітку у Вільнюсі Україні потрібне чітке запрошення від країн-членів», – сказав минулого місяця президент України Володимир Зеленський. Однак під час війни таке «запрошення» малоімовірне, оскільки воно б автоматично почало процес ратифікації членства у всіх столицях. Це може статися лише за умови, що всі 31 держава погодяться, що Україна готова приєднатися до військового альянсу.

Розпочати процес членства для Києва не так легко, як може здаватися. «Всі обговорення між членами НАТО стосуються термінів, модальностей і умов, за яких це приєднання може відбутися», – повідомило джерело у французькому уряді перед зустріччю.

Найпалкіших прихильників членства України можна умовно назвати «східними представниками», за винятком Угорщини. Естонія, Латвія, Литва, Польща, Чехія, Словаччина, Румунія та Болгарія – максималісти: на їхню думку, шлях має бути якомога чіткішим і незворотнім, а рішення має залишатися в руках осіб, відповідальних за політичні рішення.

За цього сценарію Україні все одно доведеться пройти через реформи, перш ніж приєднатися до НАТО. Членство відбудеться, «коли будуть виконані умови». Але прописання та оцінка таких реформ залишаться політичними рішеннями.

США, Німеччина та їхні прибічники надають перевагу суворішому процесу приєднання, якщо воно взагалі відбудеться. За такої конфігурації будуть чіткіше визначені ключові показники та часові рамки. Оцінювати результати могло б саме НАТО чи національні органи влади, подібно до того, як це відбувається у процесі приєднання до ЄС.

«Є стандарти, які Альянс встановлює для всіх членів, і президент США [Джо Байден] чітко дав зрозуміти, що Україні треба буде провести ці реформи», – сказала Аманда Слоут, спеціальна асистентка Байдена та старша директорка Ради національної безпеки з питань Європи. Наприклад, усі члени НАТО повинні контролювати всю свою територію, поважати верховенство права, мати збройні сили та обладнання, сумісні з військами інших союзників.

Такий спосіб створив би додатковий крок у процесі приєднання.

*Якщо залишити в дії
правило, що Київ зможе
приєднатися до НАТО
тільки після закінчення
війни, для Путіна це
хороший привід не
припиняти війну*

Попри різницю в поглядах на процес приєднання України, залишається незрозумілим, який процес зрештою буде швидшим, зізнаються дипломати з обох сторін у приватних розмовах. Це питання принципів, а також питання того, кому належить контроль.

Як показали випадки Швеції та Фінляндії, процес приєднання дуже політичний за своєю природою. Ці дві скандинавські країни місяцями чекали на вступ до НАТО, поки Туреччина й Угорщина відкладали погодження процесу. Швеція досі чекає.

Підготовка України до вступу у військовий альянс неминуча. Навіть попри загально узгоджене правило: під час війни приєднатися до НАТО країна не може.

«Я не думаю, що в НАТО є одностайне бачення щодо того, чи вводити Україну в сім'ю НАТО зараз, у цей момент, у розпал війни, – сказав Байден в інтерв'ю CNN. – Якщо це зробити, поки триває війна, тоді ми на війні. Тоді ми воюємо з Росією».

Хай там як, але якщо залишити в дії правило, що Київ зможе приєднатися до НАТО тільки після закінчення війни, для Путіна це хороший привід не припиняти війну, сказав би клуб «східних представників». Врешті-решт, що ближче Україна до вступу в

НАТО, то зрозуміліше, що Україна ніколи не повернеться під контроль Москви, яка стверджувала, що розширення НАТО на схід — одна з причин вторгнення в Україну торік. Крім того, врегулювання конфлікту шляхом переговорів виглядає досить далекою перспективою.

Якщо поставити умовою членства закінчення війни чи досягнення миру, на що можуть знадобитися роки, вступ відкладався б на невизначений час.

У якій би формі Альянс не надав Україні можливість почати процес приєднання цього тижня, важливо пам'ятати, що Києву потрібен буде час для вступу. А тим часом Україна та її західні союзники розроблять інші види безпекових гарантій, які, сподіваємося, стримають будь-які майбутні напади. До таких гарантій належатимуть довгострокова військова підтримка, економічна допомога, нелетальна допомога тощо. Якщо переможе Росія, питання, чи давати Україні членство в Альянсі, не буде – адже не буде самої України.

Переклад з англійської Наталії Сліпенко

Орелі Пюгне

Орелі Пюгне (Aurélie Pignet) – журналістка EURACTIV та Sierra Tango. Вона спеціалізується на європейській зовнішній політиці, безпеці та обороні.

